(972) "पद गतौ" (IV-दिवादिः-1169.सक. अनि. आत्म.)

'पद्ल—' इति **पुरुषकार**सम्मतः पाठः ।

'—श्यनि गत्यर्थे पद्यते पदयेत णौ ॥' (श्लो. 109) इति **देवः** ।

पादकः-दिका, पादकः-दिका, [1]पित्सकः-त्सिका, [2]पनीपदकः-दिका ;
पत्ता-पत्त्री, पादयिता-त्री, पित्सिता-त्री, पनीपदिता-त्री ;
— पादयन्-न्ती, पादयिष्यन्-न्ती-ती ; — —
[3]प्रणिपद्यमानः, पादयमानः, पित्समानः, पनीपद्यमानः ;
पत्स्यमानः, पादयिष्यमाणः, पित्सिष्यमाणः, पनीपदिष्यमाणः ;
[4]पत्-पद्-पदौ-पदः ; — — —
[5]प्रपन्नः-पन्नवान्, पादितः, पित्सितः, पनीपदितः-तवान् ;
पदः, [6]उत्पदिष्णुः, [7]पदनः, [8]पादुकः-[A]पादुका, [9]पादः, [10]सम्पद्यः,

---

1. 'सनि मीमाघुरभलभशकपतपदामच इस्' (7-4-54) इति सन्नन्ते सर्वत्र इस्। 'अत्र लोपोऽभ्यासस्य' (7-4-58) इत्यभ्यासलोपः। 'स्कोः संयोगाद्योरन्ते च' (8-2-29) इति सकारलोपः। 'इको झल्' (1-2-9) इति सनः कित्त्वम्। 'खरि च' (8-4-55) इति दकारस्य चर्त्वं भवति ।
2. यङन्ताण्वुलि, 'नीग् वञ्चुस्रंसुध्वंसुभ्रंसुकसपतपदस्कन्दाम्' (7-4-84) इत्यभ्यासस्य नीगागमः। अभ्यासदीर्घापवादः। एवं यङन्ते सर्वत्र ज्ञेयम् ।
3. 'नेर्गदनदपतपद—' (8-4-17) इत्यादिना नेर्णत्वम् ।
4. पद्यतेऽनेनेति **पत्**=पादः। क्विबन्ते चर्त्वविकल्पः ।
5. 'रदाभ्यां निष्ठातो नः पूर्वस्य च दः' (8-2-42) इति निष्ठातकारधातुदकारयोर्नत्वे रूपम्।
6. 'अलङ्कृञ्निराकृञ्प्रजनोत्पचोत्पद—' (3-2-136) इत्यादिना इष्णुच् प्रत्ययः तच्छीलादिषु कर्तृषु भवति—इति **माधवः**। एतच्च प्रकृतसूत्रे (3-2-136), **उत्पद** इति पाठाश्रयणेन साध्यते। परं तु—**पत्ल**धातौ (968) स्वयमेव **माधवेन उत्पत** इत्येतस्मादेव इष्णुच् साधितः। **पद**धातौ तु "**केचित्तु** 'उत्पत' इति **पततिं** पठन्ति" इति वदतः को वाऽत्र स्वाभिमतः पाठ इति न ज्ञायते ।
7. 'जुचङ्क्रम्यदन्द्रम्यसृगृधिज्वलशुचलषपतपदः' (3-2-150) इत्यादिना ताच्छीलिको युच्प्रत्ययः ।
8. 'लषपतपद—' (3-2-154) इत्यादिना तच्छीलादिषु कर्तृषु उकञ् प्रत्ययः। अदन्तत्वात् स्त्रियां टाप् ।
9. '**पद**रुजविशस्पृशो घञ्' (3-3-16) इति कर्तरि घञ् ।
10. सम्पूर्वकादस्मात् कर्तरि शप्रत्यये, दिवादित्वात् श्यनि, पररूपे, रूपमेवम्। शप्रत्ययसद्भावे निदानं तु 'कृभ्वस्तियोगे **सम्पद्य**कर्तरि—' (5-4-50) इति सूत्रे **सम्पद्य** इति निर्देश एव ।

A. 'प्रकृतिं **प्रतिपादुकैश्च पादै**श्चक्लृपे भानुमतः पुनः प्रसर्तुम्।' शि. व. 20-39.